

РАЗКАЗВАЩИТЕ КОНЦЕРТИ НА АЛЕКСАНДЪР ВАСИЛЕНКО

Проф. д-р Борислава Танева

Интересът на известния наш пианист и педагог проф. д-р Александър Василенко към унгарската клавирна музика не е от вчера. Явно силно интригуван от темата, след изнесените през 2015 и 2019 г. самостоятелни рецитали с музика на унгарски композитори, на 27 юни т.г. в залата на НМА Василенко за трети път предложи на софийската публика концерт, посветен на клавирното творчество на Золтан Кодай, Бела Барток, Ернő фон Дохнани и Дьорд Лигети – всеки от тях оставил ярка следа в световното музикално наследство на XX век. И този път Александър Василенко не изневери на вкуса си да представи сравнително по-рядко свирени пиеси, в изпълнението на част от които се включи и пианистката Виктория Василенко.

Харесвам формата, в който Александър Василенко обикновено решава концертите си изяви. Преди да зазвучи музиката той разказва на публиката интересни факти около историята на създаването ѝ, споделя мисли за концепцията и интерпретацията и всичко това на един много достъпен език. По този начин неусетно и някак естествено изпълнителят подготвя публиката за предстоящото навлизане в пространството на звуковата магия и подсъзнателно и съвсем успешно скъсява разстоянието между сцена и зала.

От казаното от проф. Василенко преди да прозвучи първата пиеса силно впечатление ми направи споделеният с публиката факт, че в процеса на подготовка се е оказало, че пиесите от програмата са написани по едно и също време: Золтан Кодай създава „Медитация“ („Méditation sur un motif de Claude Debussy“) около 1907 г., Бела Барток композира „Три унгарски народни песни от областта Чик“ през същата 1907 г., а цикълът „Ескизи“ (Op. 9) – през 1908 – 1910 г. Валсът на Дохнани е композиран през 1897 г., но пък е публикуван през 1906 г.

Първото десетилетие на XX век е много интензивен преходен момент, в който изкуствата (в това число и музиката) търсят и намират своите разнопосочни пътища на почти отричащи се естетически и хармонично течения. Една от концептуалните линии на замисъла на концерта бе именно да се покаже този процес – тръгването в различни посоки на ярки, талантиливи творци, принадлежащи на едно историческо време и произхождащи от една композиторска школа. С представянето (в конкретната програма) на късноромантичния Дохнани, импресионистичния (тогава все още) Кодай и навлизания в безграничното пространство на фолклора Барток, в първата част на концерта си Александър Василенко убедително осъществи един напрежен разрез на времето, показва ни една „снимка“ от случващото се през 1906 – 1907 г. в „музикална“ Унгария. А с включването и на пиеса от Дьорд Лигети в концертната програма Василенко

затвори „макрорамката“ на идеята си за представяне на развитието на унгарската клавирна музика – от националния романтизъм и фолклорните влияния до авангардните идеи на втората половина на XX век.

Концертът започна с „Медитация“ от Золтан Кодай – красива пиеса, интонационно напомняща на стила на Скрябин и Дебюси и силно повлияна от преминаващия в импресионизъм късноромантичен стил. Александър Василенко убедително изгради драматургичната линия на пиесата и ползвайки отличната си звукова култура успяваше майсторски да насища звука според концептуалните върхове. Съвсем осезателно се усещаха разгръщащите се от зараждащ се възторг към кулминация вълни.

Впечатлена бях от звука в убедителното начало с решителните „твърди“, „железни“ октави, които метаморфозираха по време на медитацията и в самия ѝ край отзвучаха в „празна“, „далечна“ квинта, оставяща вратата на въображението откритата. Василенко създаде

атмосфера на вътрешно съсредоточаване и даде реална възможност на слушателя да се зарее в синевата на звуковото пространство на пиесата. Изпълнението се отличи с мек, богат звук, внимателно моделирани фрази и органични кулминации.

Втората пиеса от програмата – „Ескизи“ ор. 9 от Бела Барток – е един прекрасен и за съжаление рядко изпълняван цикъл. В този си ранен опус композиторът е все още лаконичен и оформящ стила и хармоничния си език. Да не забравяме, че Василенко се наложи като един от най-последователните и ревностни интерпретатори на Барток в България.

След убедителната първа пиеса като че ли ми се искаше да има малко повече звуково разнообразие между втората и третата пиеса от цикъла, носещи (според мен) доста различна енергия. Може би бих интерпретирала четвъртата пиеса подчертавайки повече танцувалността ѝ, но приемам и прочита на Василенко като различен поглед към интерпретацията и под

никаква форма не предявявам претенции за меродавност или желание за критика. Осъзнавам, че не е лесно да се изсвирят на сцена от една страна кратки, а от друга, толкова емоционално различни пиеси една след друга. Ако си представим цикъла като едно свежо пролетно поле, то всяка една от съставлящите го пиеси би била всяко изключително красиво, уникално, деликатно, но и различно от другите цветя. В този смисъл си мислех колко е трудно да бъдеш перфектен в детайлите на малките форми, а и усещането за това е толкова индивидуално... Също си мислех, че по един естествено подвеждащ начин повечето интерпретатори лесно „вдигат поглед“ и предлагат на слушателя едно по-скоро общо, глобално виждане към интерпретираното. Това също носи своята красота и специфика, но да не се откланям, а да продължа да споделям впечатлението си от концерта на проф. Александър Василенко.

Много искрено започна „Три унгарски народни песни от Чик“. Изключително ми допадна отвореният звук, с който той реши да подходи към първата песен. И изобщо интерпретацията успя да съхрани убедително естествения песенен характер на пиесите. Споделям напълно концепцията за употреба на „прав“ звук. Намирам, че по този начин звученето става автентично и действително наподобява отвореното пеене на жените в полето сред лятната жегла.

Красив акцент в програмата бяха произведенията на Дьорд Лигети. В „Пет пиеси за четири ръце“ Виктория и Александър Василенко успяха много елегантно да създадат един много хубав, споен ансамбъл. Балансът между тях беше прецизен, а богатите динамични нюанси допринесоха за драматургичното изграждане на всяка пиеса.

Кулминацията на вечерта беше изпълнението на „Musica Ricercata“ от Лигети, където според мен Василенко бе най-убедителен. Мисля, че самата структура на цикъла импонира най-пряко с начина на мислене на изпълнителя. Базиран на този факт, той с лекота намери своя верен изказ в тази „точно“ сглобена музика. Наличието на здрава структура и система, разчитането и „ползването“ на ясни модели направиха звученето на изпълнението стабилно и убедително! Василенко демонстрира „здрав“ пианизъм, обслужващ много органично музикантските му идеи. Той успя убедително да обедини сложно замислената фактура – една нелека интелектуална задача и предизвикателство пред интерпретатора. И да, познавайки човека Александър Василенко, твърдя, че тези пиеси пасват много на натюрела му. Особено силно ми въздействаха контрастите между статичните, почти медитативни моменти и експлозивните изблици.

Свежест, финес и увереност лъхаше от изпълнението на финалния „Валс за четири ръце“ ор. 3 от Ерньо фон Дохнани. Баща и дъщеря Василенко буквално затанцуваха заедно така, все едно цял живот са го правили! Изпълнението внесе лекота, виртуозен блясък, романтична елегантност, а също и спокойствие, така нужно след напрегнатата експресия на Лигети.

Дано имаме и още възможности и за в бъдеще да се радваме на новите идеи на пианиста-интелектуалец Александър Василенко, който винаги много внимателно подбира и разработва концептуално концертните си програми и това е една от причините да го слушаш с удоволствие. На него пожелавам здраве, а на нас, публиката – още от същото!